

Ministerstwo Zdrowia

Departament
Dialogu Społecznego

DSZ.054.27.2024.JP
Warszawa, 05 lipca 2024

Pani
Alicja Nowaczyk
Prezes Zarządu Fundacji Matecznik
e-mail: kontakt@fundacjamatecznik.pl

Szanowna Pani Prezes,

w odpowiedzi na wniosek z dnia 23 kwietnia 2024 r. o interpretację przepisów ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta dotyczących kwestii:

- obecności osoby bliskiej (małoletniej) przy pacjencie podczas udzielania świadczeń zdrowotnych (np. pobyt z rodzicem w szpitalu lub podczas porodu)
- wyrażenia zgody na przekazywanie informacji o swoim stanie zdrowia innym osobom (np. osobie bliskiej w wieku 16. lub 17. lat)

Departament Dialogu Społecznego uprzejmie przekazuje poniższe informacje.

Prawo do informacji o swoim stanie zdrowia, jest jednym z podstawowych praw pacjenta, uregulowanym w ustawie z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2024 r. poz. 581) – dalej jako „ustawa o prawach pacjenta”. Przysługuje ono pacjentom pełnoletnim, małoletnim, którzy ukończyli 16 lat oraz ich przedstawicielom ustawowym. Osoby te mają prawo do uzyskania od lekarza przystępnej informacji o stanie zdrowia pacjenta, rozpoznaniu, proponowanych oraz możliwych metodach diagnostycznych i leczniczych, dających się przewidzieć następstwach ich zastosowania albo zaniechania, wynikach leczenia oraz rokowaniu. Inne osoby uzyskają prawo do otrzymania takiej informacji tylko i wyłącznie wówczas, gdy pacjent ich do tego upoważni.

Zatem sam fakt bycia członkiem rodziny nie upoważnia automatycznie do uzyskania takich informacji. Prawa osób bliskich¹ mają charakter wtórny wobec praw pacjenta. Od samego pacjenta zależy w jakim zakresie rodzina, krewni lub inne osoby bliskie mają prawo zasięgać informacji od lekarza.

Wyjaśnić należy także, że przyjęta praktyka dotycząca wskazywania osób bliskich do zasięgnięcia informacji o stanie zdrowia pacjenta sprowadza się do złożenia stosownego oświadczenia, w tym także w formie ustnej. Odpowiedzialność za treść składanych oświadczeń spoczywa zawsze na osobach je składających. Zgodnie z § 8 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 6 kwietnia 2020 r. w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania (Dz. U. z 2024 r. poz. 789),

¹ Osobą bliską zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy o prawach pacjenta jest małżonek, krewny lub powinowaty do drugiego stopnia w linii prostej, przedstawiciel ustawowy, osoba pozostająca we wspólnym pożyciu lub osoba wskazana przez pacjenta.

oświadczenie pacjenta o wyrażeniu zgody na udzielanie informacji o jego stanie zdrowia i udzielonych świadczeniach zdrowotnych, ze wskazaniem imienia i nazwiska osoby upoważnionej oraz danych umożliwiających kontakt z tą osobą, zamieszcza się lub dołącza do dokumentacji indywidualnej wewnętrznej. Należy również podkreślić, iż prawo do ochrony danych osobowych jest jednym z nadrzędnych praw osobistych człowieka, którego głównym celem jest zapewnienie poszanowania prywatności, godności oraz osobowości człowieka, zwłaszcza w odniesieniu do informacji o stanie zdrowia. Przyjęte przez ustawodawcę rozwiązanie, tj. ścisłe określenie kręgu podmiotów, któremu przysługuje dostęp do informacji o stanie zdrowia służy poszanowaniu praw pacjenta. Powyższe wynika z faktu, że prawa pacjenta są emanacją jego godności i autonomii. Decyzja o zakresie informacji udzielanych innym osobom należy do samego pacjenta, a lekarzowi nie wolno informować nawet najbliższej rodziny bez wcześniejszego upewnienia się, jaka jest wola pacjenta. Wolą pacjenta w opisanym powyżej zakresie lekarz jest zobowiązany. Pacjent może wskazać osoby, które w jego imieniu będą porozumiewały się z lekarzem, a informowanie rodziny, o ile jest to możliwe, powinno być uzgodnione z pacjentem.

Postanowienia te znajdują się w części dotyczącej poszanowania praw pacjenta i stanowią część praw samego pacjenta. Oznacza to, że **o zakresie uprawnień osób bliskich i odpowiadających im powinności osób wykonujących zawód medyczny decyduje sam pacjent. Dlatego też obowiązujące przepisy prawne chronią i zabezpieczają przede wszystkim jego interesy.**

Co do obecności osoby bliskiej (małoletniej) przy pacjencie podczas udzielania świadczeń zdrowotnych (np. podczas porodu), wyjaśnić należy, że zgodnie z art. 21 ustawy o prawach pacjenta, pacjent ma prawo, aby podczas udzielania świadczeń zdrowotnych była obecna przy nim osoba bliska. Jednocześnie osoby wykonujące zawód medyczny odpowiedzialne za przebieg procesu leczenia mogą odmówić obecności osoby bliskiej przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych w przypadku, gdy istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia zagrożenia epidemicznego lub przemawiają za tym względy bezpieczeństwa zdrowotnego pacjenta. Wyżej wskazane osoby są też uprawnione i zarazem zobowiązane do dokonania stosownej oceny, w świetle stanu faktycznego oraz aktualnej wiedzy medycznej, czy takie okoliczności występują.

Kryteria odmowy obecności osoby bliskiej w trakcie udzielania pacjentowi świadczeń zdrowotnych ustanowione zostały na poziomie minimalnym i uzasadnia je już samo prawdopodobieństwo wystąpienia zagrożenia epidemicznego lub względy bezpieczeństwa zdrowotnego pacjenta. Ocena zaistnienia przesłanek, które taką odmowę uzasadniają, pozostaje więc w znacznej mierze kwestią uznaniową, niemniej nie może ona zostać dokonana w sposób dowolny i musi znajdować swoje uzasadnienie w aktualnej wiedzy medycznej oraz stanie faktycznym, w jakim jest dokonywana. Ewentualną odmowę należy zawsze odnotować w dokumentacji medycznej z określeniem przynajmniej w sposób ogólny przyczyn ją uzasadniających. Wyjaśnić należy również, iż wywodząc się z autonomii pacjenta, możliwość obecności osoby bliskiej, stanowi prawo pacjenta, nie zaś samoistne prawo osoby bliskiej do przebywania z pacjentem.

Prawo wyrażone we wskazanym przepisie nie ma jednak charakteru bezwzględny. Może zostać ograniczone każdorazowo przez osobę wykonującą zawód medyczny, która udziela pacjentowi świadczeń zdrowotnych. Dobrem chronionym jest przede wszystkim bezpieczeństwo zdrowotne pacjenta, stąd osoba bliska nie może być obecna np. na sali operacyjnej albo w innych warunkach, które wymagają zachowania zasad aseptyki. Jednocześnie ww. przepisy ustawy o prawach pacjenta nie regulują kwestii związanych z koniecznością spełnienia przesłanki określonego wieku, umożliwiającego osobie bliskiej towarzyszenie pacjentowi podczas udzielania świadczeń zdrowotnych np. na sali porodowej. Zasadne wydaje się przyjęcie poglądu, że lekarz powinien dokonać oceny stopnia dojrzałości psychicznej i emocjonalnej małoletniej osoby bliskiej i podjąć decyzję co do jej pozostania przy pacjencie. Takie rozwiązanie podyktowane jest tym, że małoletni

może nie być w stanie zrozumieć przekazywanych informacji dotyczących diagnozy i stosowanych procedur medycznych wobec pacjenta.

Ponadto, w kwestiach nieuregulowanych w ustawie o prawach pacjenta zastosowanie powinny znaleźć także ogólne zasady wynikające zarówno z Kodeksu cywilnego, jak też Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Zakres przedmiotowy ustawy o prawach pacjenta koncentruje się bowiem w głównej mierze przede wszystkim na osobie pacjenta oraz obowiązkach podmiotów udzielających świadczeń zdrowotnych związanych z prawami pacjenta.

Zgodnie z przepisem art. 23 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2023 r. poz. 1610, z późn. zm.) dobra osobiste człowieka, w tym zdrowie, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Wskazać należy, że na gruncie systemu prawa cywilnego małoletni, który ukończył lat trzynaście ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych (w tym także w zakresie składania oświadczeń woli). Pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletności. Zgodnie z art. 17 Kodeksu cywilnego, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, do ważności czynności prawnej, przez którą osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem, potrzebna jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego. Z koncepcją owej zgody koresponduje także wiele regulacji zawartych w ustawie o prawach pacjenta, które podkreślają istotę zdolności do świadomego wyrażenia zgody przez małoletniego, np. gdy sam występuje on w charakterze pacjenta, a także dysponowania przez niego dostatecznym rozeznanie, biorąc pod uwagę daną, konkretną sytuację faktyczną.

Zauważenia wymaga również, iż zasadą płynącą z treści art. 92 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2809, z późn. zm.) jest, iż dziecko, aż do pełnoletności pozostaje pod władzą rodzicielską, a władza rodzicielska powinna być wykonywana tak, jak tego wymaga dobro dziecka i interes społeczny (art. 95 § 3). Najistotniejszym elementem władzy rodzicielskiej jest jej funkcja ochronna w stosunku do dziecka. Swoje oczekiwania i uprawnienia wynikające z władzy rodzicielskiej rodzice mogą uwzględniać i realizować jedynie w taki sposób i w takim zakresie, który nie prowadzi do kolizji z dobrem dziecka. Przyjęcie odmiennego stanowiska prowadziłoby do sytuacji odwrócenia ról w rodzinie, w której małoletni przyjmuje rolę opiekuna w stosunku do swojego rodzica lub innych członków rodziny.

Przedstawiając powyższe Departament Dialogu Społecznego podkreśla, że powyższe stanowisko zostało sporządzone na podstawie bardzo ogólnych informacji przedstawionych w piśmie wskazanym na wstępie. W przypadku, gdyby w sprawie miały znaczenie inne okoliczności faktyczne, dokumenty lub informacje - stanowisko mogłoby być odmienne, co należy uwzględnić w toku dalszych ewentualnych działań podejmowanych przez Fundację. Opinia ta nie wyraża ogólnego poglądu prawnego Ministerstwa Zdrowia, bez związku ze sprecyzowanym stanem faktycznym i nie może być wykorzystywana w postępowaniu sądowym w konkretnej sprawie.

Z wyrazami szacunku

Jakub Bydłoń
Dyrektor
/dokument podpisany elektronicznie/